

Evlilikte iki eşit hak: Mehir ve boşanma

İzmir/Bornova'dan Dr. Mehmet Fırat: “Boşama hususunda kocanın ve kadının hak ve yetkileri nelerdir? Boşanmak istemeyen bir kadın için, kocanın veya mahkemenin boşama yetkileri nereye kadardır?”

Şırnak/Cizre'den bir okuyucumuz: “Bir karı-koca, sırf formaliteden, Almanya'ya gitmek için mahkemede usûlen boşansa, gerçekte evli sayılırlar mı?”

Kur'ân'a göre, evlilikte “mehir” ve “boşama”, terâzinin iki kefesi gibi iki eşit haktır ve mehir kadına, boşama ise kocaya aittir. (1) Mehir, kadının, birey olarak, bağımsız biçimde ekonomik varlığının ve hakkının adıdır. Boşama ise, kocanın, nikâhı düşürmek irâdesini beyan etmesinden ibârettir.

Mehir, ne evlilik öncesi erkeğin almayı taahhüt ettiği ve aldığı mobilya, buz dolabı, çamaşır makinesi gibi ev araç gereçleridir; ne de—bazı yörelerde—kız babasının istediği ve haram olduğu halde insafsızca aldığı başlık parasıdır! İslâm'a göre evlenecek kız herhangi bir ev araç-gereci almakla yükümlü değildir. Çeyizi sadece sünnet olarak hazırlar. Bütün evlilik hazırlıklarını erkek yapar. Bütün ev araç-gereçlerini erkek alır. Bütün evlilik masraflarını erkek çeker. Evlenmek istediği kızın, birey olarak kendi adına istediği “mehri” kendisine erkek öder. Evlendikten sonra karısının ve çocuklarının bütün nafakasını erkek temin eder. Bütün bu sorumluluklara karşılık boşama yetkisini de elinde bulundurur.

Toplumumuzda ne acımasız bir örf ve âdet çizgisi benimsenmiştir ki; erkeğin boşama yetkisi bâkî kalmıştır; ama kadının mehir hakkı ya evlilik masrafları içinde geri plâna atılmış ve iyiden iyiye eritilmiş, ya kız tarafının başlık parası hırsına kurban verilmiş, ya kızın aşkının ve sevgisinin getirdiği iyi niyete karşılık gözden düşürülmüş, dikkatlerden kaçırılmış ve her halde devde kulak mesâbesinde bırakılmıştır. Kızın koluna takılan üç-beş çift bilezikle kızın “mehir hakkı” neredeyse geçiştirilmiştir. Ve

ne dehşet vericidir ki, aynı örf ve âdetler, “mehir” hakkı yeterince verilmeyen kadının, kocası tarafından uğratıldığı mağduriyete de göz yumabilmiştir.

Bu, dehşetli bir hak ihlâlidir; ve karısının mehrini hakkıyla ödemediği halde, tek taraflı bir beyanla karısını boşayıp onu mağdur eden koca haksızlık ve zulüm yapmıştır, Allah’ın emrine itaatsizlik etmiştir. Çünkü mehir farzdır. Nitekim, bir âyette, “Aldığınız kadınlara mehirlerini cömertçe veriniz” (2) buyuran Cenâb-ı Hak, bir diğer âyette, “Eğer kadınlardan her hangi birine bir yük altın da vermiş olsanız, ondan bir şey geri almayın” (3) buyurmuştur.

Hazret-i Âişe (ra), Peygamber Efendimiz’in (asm) mehri on iki buçuk ukiyye üzerinden, yani beş yüz dirhem üzerinden yaptığını bildirir. (4) Allah Resûlü (asm) pâk zevcelerinden Ümmü Habîbe (ra) ile de dört bin dirhem mehirle evlenmişti. Habeşistan’da bulunan Ümmü Habîbe’nin (ra) mehrini, o sıralarda Müslüman olan Necâşî karşıladı. (5)

Hazret-i Ömer (ra), günün birinde kadınlara fazla mehir vermeyi yasaklamıştı. Bir kadın karşısına çıkarak:

“Yâ Emîre’l-Mü’minîn! Allah’ın kitabı ile senin sözünden hangisine uyulmalıdır?” dedi. Hazret-i Ömer (ra):

“Elbette Allah’ın kitabına. Fakat bunu niçin söyledin?” dedi. Kadın: “Sen kadınların mehrinde aşırı gidilmemesini söyledin. Oysa Yüce Allah Kur’ân’da “Kadınlardan her hangi birisine bir yük altın da vermiş olsanız, ondan bir şey geri almayın” buyurmuştur” diye cevap verdi. Bunun üzerine Hazret-i Ömer (ra) üç kez:

“Herkes fikhî, Ömer’den daha iyi bilir!” dedi. Ve tekrar minbere çıkarak mehri serbest bıraktığını açıkladı. Hazret-i Ömer (ra) kadına iki bin dirhem, Hazret-i Osman da (ra) dört bin dirhem mehire müsaade ettiler. (6)

Asr-ı Saadette bir koyunun bedeli yaklaşık beş dirhemdi. Buna göre yukarıdaki dirhemlerin bu günkü değerini yaklaşık olarak hesaplamak mümkündür. Hazret-i Peygamber’in (asm) uygun gördüğü beş yüz dirhem mehir, yüz koyun, yani yaklaşık on beş milyar lira eder; Hazret-i Peygamber (asm) adına Ümmü Habîbe’ye verilen mehir yaklaşık sekiz yüz koyun, yani yaklaşık yüz yirmi milyar lira eder. Hazret-i Ömer’in (ra) bunca titizliğine rağmen izin verdiği mehir ise altmış milyar liraya yaklaşmaktadır.

Bu hesapları çıkardık ki, İslâmiyet’in ilk devirlerinde böylesine önemsenmiş olan “mehir farzietini” biz de önemseyelim, en azından geçiştirmeye hakkımızın olmadığını bilelim; bu konuda örf ve gelenekleri aşmamız gerektiğini kavrayalım; aksi takdirde eşinden boşanan kadını sosyal, ekonomik, psikolojik, ahlâkî, her yönden zaafiyete uğratacağımızı, bunun ise geri dönüşsüz mağduriyetlere neden

olacağını aklımızdan uzak tutmayalım.

Asr-ı Saadetin güven ortamında bir kadının mehri yaklaşık yüz milyar lira civarında seyretmişse, günümüzün güvensiz ve kötülöklere açık sosyal yapısında mehir hakkının nerelere çıkacağı ve ödenmediği takdirde boşanan kadının ne denli mağdûriyetler yaşayacağı varsın, hesap edilsin. Günümüzde hâkimlerin tayin ettikleri nafakalar bile bu miktarın çok altında seyretmektedir.

Madem örf ve âdetler, tek taraflı bir tercih ile kadının hakkını korumamışlar ve erozyona uğratmışlar; öyleyse koca da bu irâdesini kendi başına kullanmamalı, kendi başına boşama yapmamalıdır. Eğer boşama yapacaksa, kadına yukarıdaki ölçülerde, ya da en azından günümüz şartlarında kâfi miktarda mehir ödemelidir. Veya, mahkemeye baş vurmalıdır ki, en azından hâkim boşandırdığı kadının ekonomik mağduriyetini önleyecek tedbirler almakta; kocayı nafaka ödemeye mecbûr kılmaktadır. Aksi takdirde, kadının hakkı mahşere kalacaktır ki, bu da kocayı ebedî âlemde mahkûm ve perîşan etmeye yetecektir.

Mahkemelere boşanmak için yapılan müracaat sonucunda hâkimin tarafların görüşleri ve kararları çerçevesinde boşama kararı vermesi, "boşama irâdesinin bir defa kullanımı" demektir ve sahihtir. Bunun şakası, usûlü, iş olsunu, formaliteden olanı yoktur. Hâkim boşarsa, boşanma dînen de gerçekleşmiş olur. Bu boşanmadan sonra aynı çiftlerin, yeniden bir araya gelip evlenmeleri için, yeniden nikâh yapmaları gerekir.

Dipnotlar:

- (1) Bakara Sûresi, 2/227-230; Talak Sûresi, 65/1,2;
- (2) Nisâ Sûresi, 4/4;
- (3) Nisâ Sûresi, 4/20;
- (4) Müslim, Nikah, 78; Nesâî, Nikâh, 66;
- (5) Nesâî, Nikâh, 66;
- (6) H. Sahâbe, 3/323, 324 ;